

REPUBLICA MOLDOVA
JUDECĂTORIA CHIȘINĂU
(sediul Buiucani)

REPUBLIC OF MOLDOVA
THE COURT OF CHISINAU
(office Buiucani)

mun. Chișinău, bul. Ștefan cel Mare și Sfint, 200
Republica Moldova
MD-2004, e-mail: jbu@justice.md

Chisinau city, Ștefan cel Mare și Sfint, 200 avenue
Republic of Moldova
MD-2004, e-mail: jbu@justice.md

23.02.2021

Doamnei Domnica MANOLE,
Președintele Curții Constituționale

Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, Vă expediază sesizarea privind excepția de neconstituționalitate înaintată de apărătorul Tudor Osoianu în cauza penală nr. 1-174/2021 de învinuire a dlor :

de săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 287 alin. (2) lit. b) din Codul penal.

Notă: Inculpații au solicitat ca datele cu caracter personal să fie făcute anonime.

Anexă: Încheierea nr. 1-174/2021 pe 3 file;

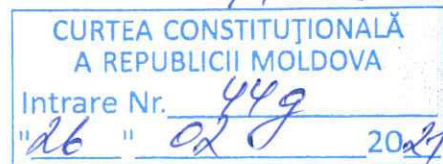
Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate pe 13 file;

Copia rechizitoriului pe 16 file.

Cu respect,

Judecătorul
Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani
Sergiu STRATAN

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

SESIZARE

PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
al prevederilor art. 287 din Codul penal al Republicii Moldova
prezentată în conformitate cu articolul 135 din Constituția RM

A. AUTORUL SESIZĂRII

1. Nume: OSOIANU

2. Prenume: Tudor

3. Adresa:

B. INFORMAȚII PERTINENTE DESPRE CAZUL DEDUS JUDECĂȚII INSTANȚEI DE DREPT COMUN

La 05 septembrie 2020 a fost începută urmărirea penală în cauza penală nr. 2020018041, în baza semnelor constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 287 alin. (2) lit. b) din Codul penal al Republicii Moldova (*în continuare* – C. pen. al RM). Cauza penală a fost pornită de către procurorul în Procuratura mun. Chișinău (oficiul Centru), Olesea BOTEZATU.

La 07 decembrie 2020, R.M., R.I. O.C. și M. V. a fost pus sub învinuire în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 287 alin. (2) lit. b) C. pen. al RM.

În context, s-a indicat la faptul precum că, la data de 30 august 2020, aproximativ la ora 01:00, R.M., R.I. O.C. și M. V, aflându-se în loc public, în curtea blocului locativ, amplasată pe str-la ¹, s-au apropiat de I.D. și fără careva motive, din intenții huliganice, încălcând grosolan ordinea publică, l-au numit pe I.D. cu cuvinte necenzurate și i-au aplicat multiple lovituri cu pumnii și picioarele în regiunea capului și a corpului. În rezultatul acestor acțiuni, I.D. a căzut la pământ, prin urmare, cauzându-i părți vătămate I.D., conform raportului de expertiză judiciară nr. 202020D1886 din 19 octombrie 2020 – traumatism cranio-cerebral închis, manifestat prin comoție cerebrală, multiple echimoze la nivelul feței și corpului cu edem al țesuturilor moi adiacente, excoriație regiunea frontală pe stânga, care au fost cauzate în rezultatul acțiunii traumatice a unui obiect contodont dur, ceea ce condiționează dereglarea sănătății de scurtă durată și în baza acestui criteriu se califică ca vătămare corporală ușoară.

În consecință s-a constatat - Astfel, prin acțiunile sale intenționate, R.M., R.I. O.C. și M. V a săvârșit infracțiunea prevăzută de art. 287 alin. (2) lit. b) C. pen. al RM, huliganismul, adică acțiunile intenționate care încalcă grosolan ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanei, săvârșită de mai multe persoane.

La 17 decembrie 2020, R.M., R.I. O.C. și M.V au fost puși din nou sub învinuire în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 287 alin. (2) lit. b) C. pen. al RM.

În context, s-a indicat la faptul precum că, la data de 30 august 2020, aproximativ la ora 01:00, R.M., în timp ce se afla în curtea blocului locativ, amplasată pe str-la 2 Ciocârliei, 6/1, care constituie loc public, încălcând grosolan ordinea publică și manifestând o vădită lipsă de respect față de societate, din intenții huliganice, exprimându-se cu cuvinte necenzurate, împreună și de comun acord cu R.I. O.C. și M.V și cu alte persoane neidentificate de către organul de urmărire penală, s-au apropiat de I.D. și P.R. și, numindu-i cu cuvinte necenzurate, le-au aplicat lovituri cu pumnii și picioarele peste diferite părți ale corpului.

În rezultatul multiplelor lovituri aplicate, lui P.R. i-au fost cauzate dureri fizice, iar lui I.D., conform raportului de expertiză judiciară nr. 202020D1886 din 19 octombrie 2020 i-au fost cauzate leziuni corporale sub formă de traumatism cranio-cerebral închis,

manifestat prin comotie cerebrală, multiple echimoze la nivelul feței și corpului cu edem al țesuturilor moi adiacente, excoriație regiunea frontală pe stânga, care au fost cauzate în rezultatul acțiunii traumatice a unui obiect contodont dur, ceea ce condiționează dereglarea sănătății de scurtă durată și în baza acestui criteriu se califică ca **vătămare corporală ușoară**.

Astfel, prin acțiunile sale intenționate, R.M. a săvârșit infracțiunea prevăzută de art. 287 alin. (2) lit. b) C. pen. al RM, după indicii calificativi: huliganismul, adică **acțiunile intenționate care încalcă grosolan ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor, acțiuni care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un printr-un cinisc sau obrăznicie deosebită, săvârșită de mai multe persoane**.

Deasemenea la 17 decembrie 2021, cu același text incriminator au fost puși sub învinuire R.I. O.C. și M.V.

În acest context, partea apărării constată că art. 287 alin. (1) C. pen. al RM este formulat de o manieră imprecisă și neclară și conferă agenților statului, care le aplică, o marjă excesivă de discreție, fiind contrară art. 1 alin. (3) și art. 22, coroborate cu art. 23 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova. Acest fapt rezultă inclusiv din reținerea concomitentă a semnului obiectiv abstrat - *acțiuni care încalcă grosolona ordinea publică*, a semnului obiectiv – *aplicarea violenței manifestate prin vătămarea ușoară a integrității corporale*, precum și semnelor obiective - *acțiuni care, prin conținutul lor, se deosebesc prin cinism sau obrăznicie deosebită*, toate aferente unui singur comportament presupus infracțional.

În aceste circumstanțe înțelegem să formulăm prezenta excepție de neconstituționalitate.

C. OBIECTUL SESIZĂRII

Prezenta sesizare are ca obiect de examinare dispozițiile cuprinse în art. 287 alin. (1) C. pen. RM:

huliganismul, adică acțiunile intenționate care încalcă grosolan ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, precum și acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obrăznicie deosebită,

în raport cu prevederile art. 1, art. 22, art. 23 din Constituția Republicii Moldova, cu solicitarea de a declara neconstituțional acest text.

D. ARGUMENTAREA INCIDENTEII UNUI DREPT SAU A MAI MULTOR DREPTURI DIN CONSTITUȚIE

Una dintre condițiile obligatorii pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept din Constituție în cauza concretă pendinte în fața instanțelor de judecată. Curtea trebuie să verifice, prin prisma argumentelor autorului sesizării, dacă prevederile contestate reprezintă o ingerință în vreun drept fundamental (Decizia Curții Constituționale nr. 8 din 24 ianuarie 2020, pct.27; Decizia Curții Constituționale nr. 24 din 2 martie 2020, pct. 18; Decizia Curții Constituționale nr. 63 din 11 iunie 2020, pct. 19; Decizia Curții Constituționale nr. 64 din 11 iunie 2020, pct. 19).

Garanțiile constituționale prevăzute de art. 22 din Constituție, de rând cu prevederile art. 7 din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (*în continuare* - CEDO), consacră principiul legalității incriminării și pedepsei penale (Hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 7 decembrie 2017, pct. 54).

Astfel, pe lângă interzicerea, în mod special, a extinderii conținutului infracțiunilor existente asupra unor fapte care anterior nu constituiau infracțiuni (*nulla poena sine lege*), principiul legalității incriminării prevede și cerința conform căreia **legea penală nu trebuie interpretată și aplicată extensiv în defavoarea acuzatului prin analogie** (*nullum crimen sine lege*) (Hotărârea Curții Constituționale nr.22 din 27 iunie 2017).

Curtea menționează că, în materie penală, principiile „*nullum crimen sine lege*” și „*nulla poena sine lege*”, stabilite ca valori constituționale în art. 22 din Constituție, impun ca doar legiuitorul să reglementeze conduita incriminată, astfel încât fapta, ca semn al laturii obiective, să fie cert definită, dar nu identificată prin interpretarea extensivă de către cei care aplică legea penală. O astfel de modalitate de aplicare poate genera interpretări abuzive. Cerința interpretării stricte a normei penale, ca și interdicția analogiei în aplicarea legii penale urmăresc protecția persoanei împotriva arbitrarului (Hotărârea Curții Constituționale nr. 21 din 22 iulie 2016).

Cu privire la incidența art. 23 din Constituție, Curtea menționează că acesta implică adoptarea de către legiuitor a unor legi accesibile și previzibile (Hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 14 mai 2018, pct. 38; Hotărârea Curții Constituționale nr. 22 din 1 octombrie 2018, pct. 32; Hotărârea Curții Constituționale nr. 24 din 17 octombrie 2019, pct. 110). În jurisprudența sa, Curtea a menționat că testul calității legii se efectuează prin raportare la un drept fundamental (Decizia Curții Constituționale nr. 38 din 8 iulie 2016, pct. 35; Decizia Curții Constituționale nr. 44 din 22 mai 2017, pct. 18). Prin urmare, art. 23 din Constituție (care stabilește condițiile calității legii) nu poate fi aplicat de sine stătător, ci doar dacă este coroborat cu un drept fundamental.

În interpretările raportate la dispozițiile constituționale, Curtea Constituțională a Republicii Moldova evidențiază încălcarea principiilor de previzibilitate, claritate, accesibilitate al legii penale, pe care se invocă și autorul sesizării, inclusiv prin referirea la:

2

- art. 22 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, care prevede că „nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos”;

- art. 23 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova, în care se statuează faptul că „statul asigură dreptul fiecărui om **de a-și cunoaște** (s.n.) drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face **accesibile** (s.n.) toate legile și alte acte normative”;

- art. 26 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova, care invocă faptul că „fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale”.

E. ARGUMENTAREA PRETINSEI ÎNCĂLCĂRI A UNUIA SAU A MAI MULTOR DREPTURI GARANTATE DE CONSTITUȚIE

Până la 12 iunie 2003 (data intrării în vigoare a C. pen. al RM nr. 985-XV din 18 aprilie 2002), infracțiunea de huliganism era definită normativ (art. 218 C. pen. al RM în redacția 1961) prin intermediul:

- **huliganismului simplu** (*acte intenționate, care încalcă grosolan ordinea publică și exprimă o vădită lipsă de respect față de societate* – art. 218 alin. (1) C. pen. al RM în redacția 1961);

- **huliganismului agravat** (*aceleași acte, care prin conținutul lor se deosebesc printr-un cinism excepțional sau o deosebită obraznicie, ori însoțite de opunerea de rezistență unui reprezentant al puterii sau unui reprezentant al obștii, care îndeplinește funcțiile de menținere a ordinii publice, sau altor cetățeni, care curmă actele huliganice, precum și săvârșite de o persoană, condamnată mai înainte pentru huliganism* – art. 218 alin. (2) C. pen. al RM în redacția 1961);

- **huliganismului deosebit de agravat** (*acte, prevăzute de partea întâi sau partea a doua a prezentului articol, dacă ele au fost săvârșite cu aplicarea sau încercarea aplicării armei de foc sau cuțitelor, boxelor sau altor arme albe, precum și altor obiecte, special adaptate pentru vătămarea integrității corporale* – art. 218 alin. (3) C. pen. al RM în redacția 1961).

După intrarea în vigoare a C. pen. al RM nr. 985-XV din 18 aprilie 2002, textul variantei tipice a infracțiunii de huliganism a fost configurat după cum urmează:

- **huliganismul**, adică **acțiunile** intenționate care încalcă grosolan ordinea publică și exprimă o vădită lipsă de respect față de societate, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, precum și **acțiunile** care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obraznicie deosebită.

În anul 2009, odată cu republicarea C. pen. al RM (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 72-74/195 din 14 aprilie 2009), textul art. 287 alin. (1) C. pen. al RM a fost vizat de anumite modificări, în particular varianta tipică a huliganismului a fost definită în următorul mod (*varianta care este în vigoare și la etapa actuală*):

- **huliganismul**, adică **acțiunile** intenționate care încalcă grosolan ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, precum și **acțiunile** care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obraznicie deosebită.

Se observă clar că legiuitorul a unificat parțial textul din art. 218 alin. (1) C. pen. al RM cu art. 218 alin. (2) C. pen. al RM (textul în redacția 1961), și, prin completare cu unele

semne obiective indicate expres în conținutul normei (anterior fiind doar deduse prin interpretări judiciare), a fost configurat art. 287 alin. (1) C. pen. al RM, în speță:

a) din art. 218 alin. (1) C. pen. al RM (textul în redacția 1961) s-a preluat semnul abstract și general – *care încalcă grosolan ordinea publică și exprimă o vădită lipsă de respect față de societate* (aceasta din urmă sintagmă fiind ulterior exclusă, dar aplicată în cazul de referință),

b) la care s-a adăugat expres semnul violenței asupra persoanelor sau amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe (semne care erau anterior incidente art. 218 C. pen. al RM, doar că erau deduse din interpretare textului legii penale);

c) din art. 218 alin. (2) C. pen. al RM (textul în redacția 1961) s-a preluat textul abstract și general – *acte/acțiuni care prin conținutul lor se deosebesc printr-un cinism* (excuzându-se caracterul excepțional al cinismului indicat în redacția normei vechi) sau o deosebită obraznicie, ori însoțite de opunerea de rezistență (...).

constituindu-se textul art. 287 alin. (1) C. pen. al RM.

În context, se stabilește că huliganismul pasibil de răspundere penală este definit prin următoarele semne care caracterizează latura obiectivă a infracțiunii, în special:

a) acțiunile intenționate *trebuie să vizeze o încălcare grosolană a ordinii publice*,
- anume această încălcare grosolană a ordinii publice trebuie să fie însoțită de:

a1) aplicarea violenței asupra persoanelor **ori**

a2) amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe **ori**

a3) opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice;

b) acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obraznicie deosebită.

În acest sens, nu este clar în ce măsură acțiunile intenționate, comise într-un loc public și din intenții huliganice, prin aplicarea violenței etc., poate fi tratată ca fiind în afara semnului *încălcării grosolane a ordinii publice* ?

Astfel, stabilim că nu poate fi tratată această violență descrisă în afara huliganismului penal. Faptul că legiuitorul a dorit să descrie semnificația obiectului juridic al infracțiunii (*relațiile sociale care vizează ordinea publică*) prin intermediul unui semn suplimentar general și abstract, care nu poate avea relevanță juridică anume din perspectiva laturii obiective a infracțiunii, denotă faptul că legiuitorul a invocat și a adoptat anumite semne imprevizibile, care reduce din calitatea normei penale în acest sens. În context, în jurisprundența națională nu este obligatorie identificarea faptului ca să fie comisă anume o încălcare grosolană a ordinii publice, această încălcare grosolană a ordinii publice fiind realmente interpretată, expres și normativ, prin intermediul altor semne obiective.

Acest fapt, la care se face alegație, rezultă din interpretările judiciare unificate, care prin Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 4 din 19 iunie 2006 *cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism* conchide asupra faptului că prin

„acțiuni care încalcă grosolan ordinea publică” se înțelege fapta săvârșită în public, îndreptată împotriva ordinii publice, care se concretizează în acostarea jignitoare a persoanelor, în alte acțiuni similare, ce încalcă normele etice, tulbură ordinea publică și liniștea persoanelor”. *„Huliganismul incriminat de norma penală, în afară de prezența acțiunii principale – încălcarea grosolană a ordinii publice, presupune și prezența unei acțiuni adiacente – acțiune exprimată, alternativ, în: aplicarea violenței asupra persoanelor, folosirea altor obiecte pentru vătămarea integrității corporale”.*

Deci, din punct de vedere al laturii obiective nu se impune, în contextul art. 287 alin. (1) C. pen. al RM, stabilirea unei acțiuni care încalcă grosolan ordinea publică, acest caracter grosolan al ordinii publice fiind evidențiat și identificat prin intermediul altor acțiuni care vizează latura obiectivă a huliganismului pasibil de răspundere penală. În acest sens, sintagma **„care încalcă grosolan”** din textul art. 287 alin. (1) C. pen. al RM nu are relevanță juridică, iar prin aceasta se admit incoerențe de ordin aplicativ, oferindu-se și interpretări extensive defavorabile.

Astfel, conform Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 4/2006, *încălcarea grosolană a ordinii publice ce exprimă o vădită lipsă de respect se consideră săvârșirea unor acțiuni intenționate care atentează la regulile sociale și morale de conviețuire, care sunt încălcate într-un mod grosolan și demonstrativ de către violatorul ordinii publice prin necuviință, neobrăzare, comportare batjocoritoare cu cetățenii, prin înjosire a onoarei și demnității persoanei, încălcare îndelungată și insistentă a ordinii publice, zădărniciere a activităților de masă, suspendare temporară a activității normale a întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor, transportului obștesc etc.* Caracterul extensiv defavorabil rezultă și din:

- interpretarea operată de către instanța supremă, nuanțând faptul că *huliganismul incriminat de norma penală presupune și prezența aplicării violenței asupra persoanelor etc.,*

- precum și din analiza corelativă a noțiunii de încălcare grosolană a ordinii publice (din art. 287 alin. (1) C. pen. al RM) - ca fiind o înjosire a onoarei și demnității persoanei, și norma art. 354 C. con. al RM (huliganismul nu prea grav), care definește huliganismul nu prea grav ca fiind *acostarea jignitoare în locuri publice a persoanei fizice, alte acțiuni similare ce tulbură ordinea publică și liniștea persoanei fizice.*

În același curs de idei intervine și o altă sintagmă utilizată în textul art. 287 alin. (1) C. pen. al RM - **precum și acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obrăznicie deosebită.**

Prin huliganism însoțit de un cinism deosebit, Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 4 din 19 iunie 2006 *cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism* (pct. 3) interpretează *încălcarea insistentă și demonstrativă a regulilor morale, manifestată prin disprețuire și batjocură față de bolnavi, de persoanele în etate, aflate în*

11

stare de neputință, prin purtare nerușinată în prezența altor persoane, trezind indignarea acestora etc.

Aceeași hotărâre identifică conținutul juridic al obrăzniciei deosebite prin acțiunile de încălcare grosolană a ordinii publice însoțite de acte de violență asupra persoanei, de distrugere și degradare a bunurilor proprietarului, întreruperea temporară a activității normale a întreprinderilor, instituțiilor sau organizațiilor etc.

Este evident că Curtea Supremă de Justiție a oferit o interpretare extensivă defavorabilă conținutului sintagmei „obraznicie deosebită”, incluzând în limitele acesteia și actele de violență asupra persoanei. Or, aceste acte de violență asupra persoanei sunt prevăzute normativ în variante alternative. În fapt, jurisprudența națională unificată a oferit o interpretare a textului art. 218 alin. (2) C. pen. al RM (textul în redacția 1961), creând multiple confuzii de ordin teoretic și aplicativ, care rezultă implicit din lipsa de previzibilitate și calitate a normei prevăzute la art. 287 alin. (1) C. pen. al RM.

Mai mult decât atât, la 17 decembrie 2020 a fost soluționat recursul în interesul legii declarat de către Procurorul General al Republicii Moldova, Alexandr STOIANOGLO, care a pus în vedere unificarea practicii judiciare privind încadrarea juridică a acțiunilor de încălcare grosolană a ordinii publice (art. 287 C. pen. al RM), însoțite de violență soldată cu vătămarea medie (art. 152 C. pen. al RM), gravă a integrității corporale sau a sănătății (art. 151 C. pen. al RM), ori cu omorul intenționat al persoanei (art. 145 C. pen. al RM), solicitându-se: „pronunțarea unei decizii, prin care să se soluționeze problema de drept ridicată, în sensul încadrării juridice a acțiunilor de încălcare grosolană a ordinii publice, însoțite de violență soldată cu vătămarea medie ori gravă a integrității corporale sau a sănătății, ori, după caz, cu omorul intenționat al persoanei, potrivit regulilor concursului ideal al infracțiunii, în temeiul art. 287 C. pen. al RM, precum și în dependență de gradul de gravitate al violenței aplicate, în baza art. 145, art. 151 sau art. 152 C. pen. al RM corespunzător”.

Prin Decizia Curții Supreme de Justiție, care nu a operat cu un text clar definit, dar a lăsat posibilități de interpretare iluzorie și incertă a art. 287 C. pen. al RM în raport cu conținutul art. 145, art. 151, art. 152 C. pen. al RM, se atestă clar problema că în cazul în care este comisă o infracțiune de huliganism, iar violența aplicată în situația acestei infracțiuni de huliganism se manifestă prin omorul intenționat, vătămarea intenționată gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății, acțiunile făptuitorului vor fi încadrate juridic în baza art. 145, art. 151 sau art. 152 C. pen. al RM și art. 354 C. con. al RM (*huliganismul nu prea grav*).

Deci, rămâne posibilitatea încadrării juridice a infracțiunii de huliganism în baza art. 287 alin. (1) C. pen. al RM, prin raportare la semnul constitutiv alternativ – aplicarea violenței, doar în cazul în care se atestă că, drept urmare a violenței aplicate, survine altă urmare imediată decât moartea, vătămarea gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății. Or, în cazul în care survin aceste ultime consecințe prevăzute, ca urmare a regulilor

concursului ideal, infracțiunea nu-și identifică incidența prin prisma art. 287 C. pen. al RM. Adică, în fapt, art. 287 alin. (1) C. pen. al RM prevede vătămarea integrității corporale descrisă la art. 78 C. con. al RM, săvârșită în loc public și din motive huliganice.

Pe această ultimă cale, intervine întrebarea logică: de ce legiuitorul a raportat violența manifestată prin vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, aplicată în locuri publice, din motive huliganice (*așa-numita lipsă de motive*), la categoria răspunderii juridico-penale, iar aceeași faptă, săvârșită din alte motive (spre exemplu, răzbunare), chiar dacă este comisă în loc public, să fie inclusă în limitele răspunderii juridico-contravenționale.

Nu este atestată o diferență calitativă după grad prejudiciabil a infracțiunii de huliganism (art. 287 alin. (1) C. pen. al RM) și a contravenției de vătămare a integrității corporale (art. 78 C. con. al RM), iar modalitatea de aplicare a art. 287 alin. (1) C. pen. al RM în practica judiciară denotă un caracter „învechit” al incriminărilor penale în acest sens, rămas ca „moștenire” din legislația ex-sovietică. Or, infracțiunea de huliganism, ca și infracțiunile de abuz de puterea sau abuz de serviciu (art. 327 C. pen. al RM; art. 335 C. pen. al RM), exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu (art. 328 C. pen. al RM) urmează a fi aplicate cu maximă prudență și doar prin interpretare în sensul restrâns al normei.

În particular, făcând referire la Raportul asupra relației dintre responsabilitatea ministerială politică și cea penală, adoptat la cea de-a 94-a ședință plenară (8-9 martie 2013), Comisia de la Veneția a recomandat ca prevederile penale naționale cu privire la „abuzul în serviciu”, „abuzul de putere” și expresiile similare, moștenite din fostul sistem legal sovietic, **să fie interpretate în sens restrâns și aplicate cu un grad înalt de prudență**, astfel încât să poată fi invocate numai în cazuri în care fapta este de natură gravă, cum ar fi, spre exemplu, infracțiuni grave împotriva proceselor democratice naționale, încălcarea drepturilor fundamentale, subminarea imparțialității administrației publice etc.

În fapt, norma prevăzută la art. 287 C. pen. al RM reprezintă, după cum am menționat anterior, un **atavism** al tehnicii juridice de incriminare a faptelor care prejudiciază, în principal, relațiile sociale a căror existență și normală desfășurare este condiționată de protecția, menținerea și asigurarea ordinii publice, fiind moștenit pe baza unor tradiții juridice sovietice de incriminare.

În acest ultim context, terminologia vagă, imprecisă și incompletă, care descrie conținutul juridic al infracțiunii prevăzute de art. 287 C. pen. al RM, oferă limite extensive de încadrare juridică a unor fapte, lipsite de grad prejudiciabil, potrivit acestei norme. Or, evaluând strict sistemul de semne obiective și subiective incident conținutului infracțiunii prevăzute de art. 287 alin. (1) C. pen. al RM constatăm faptul că:

- legiuitorul nu a luat în considerațiune corelația logică între conținutul tipic și cel agravant/deosebit de agravant al infracțiunii de huliganism, în particular stabilind răspunderea penală în cazul huliganismului tipic (art. 287 alin. (1) C. pen. al RM) pentru

subiectul activ general, care a atins vârsta de **16 ani**, iar pentru huliganismul agravant/deosebit de agravant – de la 14 ani (*este iluzoriu, spre exemplu, faptul că dacă o singură persoană comite fapta prejudiciabilă prevăzută de art. 287 alin. (1) C. pen. al RM, având vârsta de până la 16 ani, nu va fi supus răspunderii penale, iar dacă aceeași faptă este comisă de către același făptuitor, doar cu concursul altui subiect activ al infracțiunii, răspunderea penală să intervină în baza art. 287 alin. (2) lit. b) C. pen. al RM (care, în fapt, este o variantă agravantă a infracțiunii raportată la varianta tipică, dar nicidecum o altă variantă tipică a infracțiunii de huliganism)*;

- semnul obiectiv - *”acțiunile care încalcă grosolan ordinea publică”* – nu este previzibil, nefiind atestată, nici la nivel teoretic, nici la nivel practic, vreo listă exhaustivă a modalităților faptice incidente; cu toate acestea, acest semn nu are efect aplicativ *deplin*, pe măsură ce legiuitorul a descris modalitățile concrete de manifestare obiectivă a infracțiunii ulterior; adică, legiuitorul a încălcat anumite elemente de tehnică legislativă, operând cu o dispoziție descriptivă în interiorul altei dispoziții descriptive, dispoziția descriptivă generală neavând incidență și conotație aplicativă decât la nivel de sistem de acte (or, *huliganismul a fost definit ca fiind acțiunile intenționate care încalcă grosolan ordinea publică, iar acțiunile care încalcă ordinea publică sunt acele acțiuni care sunt însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, precum și acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obrăznicie deosebită*; în acest context, caracter aplicativ deplin nu are noțiunea care se descrie, ci însăși descrierea propriu-zisă a noțiunii, referită la anumite elemente ale noțiunii);

- modalitatea normativă - *„aplicarea violenței asupra persoanelor sau amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe”* nu ar trebui, potrivit regulilor de încadrare juridică corectă a infracțiunilor pe baza acestui semn obiectiv, să creeze anumite disconforturi și/sau incoerențe aplicative (or, caracterul și limitele violenței incidente răspunderii penale în baza normei juridice poate fi stabilit pe baza caracterului și limitelor sancțiunii penale); însă, legiuitorul a admis erori grave la stabilirea pedepsei penale, lăsând, fără posibilitate, persoana care aplică norma de drept să identifice legătura între diferite categorii de violență fizică sau psihică incidente unei sau altei norme penale (*spre exemplu, analiza corelației între sancțiunea la infracțiunea de huliganism însoțit de amenințarea cu aplicarea violenței (art. 287 alin. (1) C. pen. al RM) și sancțiunea la infracțiunea de amenințare cu omor sau cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății (art. 155 C. pen. al RM) denotă multiple incoerențe, fiind lansată de pe poziții neuniforme)*;

- pedeapsa amenizii cu limite *mai mici* în cazul art. 155 C. pen. al RM, comparativ cu art. 287 alin. (1) C. pen. al RM;

- pedeapsa muncii neremunerate în folosul comunității *aceeași* atât în cazul art. 155, cât și în cazul art. 287 alin. (1) C. pen. al RM;

- pedeapsa închisorii cu limite mai mari în cazul art. 155 C. pen. al RM, comparativ cu art. 287 alin. (1) C. pen. al RM);

- modalitatea normativă

- „*opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane, care curmă actele huliganice*” indică la anumite incertitudini atât prin raportare la semnul violenței prevăzut în aceeași variantă tipică a infracțiunii (în fapt, nu s-a impus necesitatea prevederii unor modalități generale și speciale ale conținutului violenței în limitele aceleiași variante tipice), cât și prin raportare la alte infracțiuni (în particular, infracțiunea prevăzută de art. 349 C. pen. al RM - *amenințarea sau violența săvârșită asupra unei persoane cu funcție de răspundere sau a unei persoane care își îndeplinește datoria obștească*);

- „*acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc prin cinism sau obrăznicie deosebită*” – nu sunt caracterizate de o anumită previzibilitate; sub aspectul gradului prejudiciabil al infracțiunii și corelării cu alte modalități normative incidente art. 287 alin. (1) C. pen. al RM, *acțiunile manifestate prin cinism nu își identifică reflectare adecvată în practica judiciară, decât dacă sunt aplicabile prin interpretări extensive defavorabile*; nu se identifică clar delimitarea între cinism și deosebită obrăznicie, deși cea din urmă, în limitele normativului prevăzut de art. 287 C. pen. al RM poate fi caracterizată doar printr-o singură modalitate faptică – distrugerea sau deteriorarea bunurilor altei persoane; în acest ultim context, nu este clară valoarea bunurilor distruse sau deteriorare prin acte huliganice, pentru intervenția răspunderii penale, pe măsură ce distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, din alte motive decât cele huliganice, sunt pasibile de răspundere penală numai în cazul în care daunele cauzate sunt în proporții mari (art. 197 C. pen. al RM); anume pe baza acestor semne imprevizibile – *cinism și deosebită obrăznicie* - a fost fixată o remarcă iluzorie în limitele unei hotărâri a Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism – nr. 4 din 19 iunie 2006, precum că *va fi considerată infracțiune de huliganism, prevăzută la art. 287 C. pen. al RM și nu contravenție reglementată la art. 354, art. 357 sau art. 363 C. con. al RM, dacă făptuitorul nu se limitează doar la: acostarea jignitoare, în locuri publice, a persoanei fizice, tulburarea ordinii publice; tulburarea liniștii în timpul nopții, alte acțiuni similare; tragerea din armă de foc, în locuri publice, în locuri rezervate pentru tragere, dar cu încălcarea modului stabilit, însă mai recurge și la aplicarea violenței, la amenințarea, cu aplicarea violenței sau la opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane, care curmă actele huliganice*. Adică, în fapt, Curtea Supremă de Justiție explică încadrarea juridică a infracțiunii de huliganism în baza semnelor de cinism și deosebită obrăznicie, operând cu alte semne expres prevăzute în art. 287 alin. (1) C. pen. al RM (or, apare întrebarea logică: care a fost necesitatea și realitatea prevederii acestuia (semnul deosebitei obrăznicii) în art. 287 alin. (1) C. pen. al RM și pentru care modalități factice, dacă în cazul determinării deosebitei obrăznicii se are în vedere aplicarea violenței, așa cum reamarcă practica judiciară?).

Pe baza celor consemnate, se impune evident necesitatea excluderii din C. pen. al RM a normei prevăzute la art. 287 C. pen. al RM, inclusiv datorită faptului că acest conținut normativ se regăsește identificat prin prisma altor norme-părți sau prin prisma altor norme generale (în acest ultim caz, *caracterul special al infracțiunii de huliganism fiind bazat pe semnul subiectiv – motivul huliganic*). Însă, până la etapa când legiuitorul va adopta această excludere normativă, se impune aplicarea corectă și uniformă a legislației penale în vigoare, în spiritul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și statului de drept, iar pe măsură ce această normă nu respectă cerințele de previzibilitate, accesibilitate și calitate normei, se impune declararea neconstituțională a acesteia.

Declararea acestei norme neconstituționale va dicta posibilitatea aplicării legii în spiritul unor norme previzibile și calitative, neafectând elementul incriminator în continuare. Adică, în fapt, este cert că declararea neconstituțională a art. 287 C. pen. al RM nu poate fi tratată ca o decriminalizare totală a faptelor incidente art. 287 alin. (1) C. pen. al RM, ci doar ca o redare accesibilă și calitativă a textului legii penale, evitându-se interferența unor așa-numite „norme de prisos”.

Adică,

a)

- oricare amenințare cu violența va fi pasibilă de răspundere penală, dacă este manifestată prin sau fără motive huliganice, doar în cazul în care vizează omorul sau vătămarea corporală gravă, adică se va aplica răspunderea penală conform art. 155 C. pen. al RM;

- în context, alte amenințări nu se vor identifica în limitele răspunderii penale, intervenind și constatarea logică că nu constituie amenințarea cu vătămarea ușoară a integrității corporale, din motiv de răzbunare, o faptă mai puțin prejudiciabilă decât cea comisă din motive huliganice (așa-zisa *lipsă de motive*);

b)

- oricare violență, constituită în cazul huliganismului prevăzut de art. 287 alin. (1) C. pen. al RM și manifestată prin omor intenționat, vătămare intenționată gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății persoanei, va fi încadrată juridic doar în baza art. 145, art. 151, art. 152 C. pen. al RM corespunzător (așa cum a fost soluționat, prin Deciziei Curții Supreme de Justiție din 17 decembrie 2020, recursul în interesul legii declarat de către Procurorul General);

- oricare altă violență, aplicată din motive huliganice, urmează să fie tratată prin prisma C. con. al RM, intervenind și în acest caz constatarea logică că nu constituie violența manifestată prin vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, aplicată din motiv de răzbunare, o faptă mai puțin prejudiciabilă decât cea comisă din motive huliganice (așa-zisa *lipsă de motive*);

c) oricare opunere de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice urmează a fi incriminată prin prisma art. 349 C. pen. al RM ori

a formelor concrete de violență incidente (art. 145, art. 151, art. 152 C. pen. al RM corespunzător);

d) deosebita obrăznicie, care vizează de principiu distrugerea sau deteriorarea bunurilor altei persoane, urmează a fi incidentă răspunderii penale doar prin prisma art. 197 C. pen. al RM ori art. 288 C. pen. a RM, intervenind aceeași constatare logică că nu constituie distrugere sau deteriorare a bunurilor, în sensul art. 287 alin. (1) C. pen. al RM, altceva decât faptele prevăzute de art. 288, respectiv art. 197 C. pen. al RM, iar distrugerea sau deteriorarea bunurilor din motiv de răzbunare nu este mai puțin prejudiciabilă decât aceeași faptă comisă din motive huliganice (așa-zisa *lipsă de motive*);

e) cinismul urmează a fi tratat în limitele normativului penal doar prin modalitățile concrete de manifestare și incidența lor acestor limite normative.

Deci, infracțiunea de huliganism:

a) **ca și conținut normativ:** - nu respectă regulile de calitate și previzibilitate; - nu respectă, prin prisma principiilor de calitate și previzibilitate, cerința de prevedere a unor trăsături proprii infracțiunii de huliganism, care să fie distincte în raport cu alte categorii de norme, iar caracterul și structura normei penale prevăzute la art. 287 C. pen. al RM nu stabilește clar sfera de incidență (contrar pct. 52 din Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 21 din 22 iulie 2016) și nu determină fără echivoc limitele reale ale incriminării penale;

b) **ca rezultat al caracterului necalitativ și imprevizibil al normei penale prevăzute de art. 287 alin. (1) C. pen. al RM, ca și practică judiciară** - nu se asigură întotdeauna respectarea voinței legiuitorului, care, în fapt nu este clară și previzibilă; - este lipsită de uniformitate, în spiritul respectării unor principii de constituționalitate; - nu se înfățișează ca o garanție a respectării drepturilor și libertăților conferite cetățenilor pentru apărarea lor împotriva unor eventuale abuzuri; - oferă posibilitatea și realitatea unor interpretări extensive defavorabile; - este afectată calitatea hotărârilor judecătorești de conținutul neclar și imprevizibil al normei penale prevăzute de art. 287 C. pen. al RM.

Principiul constituțional al preeminenței dreptului și al legalității constituie valori fundamentale ale statului de drept.

Deci, referitor la textul art. 287 alin. (1) C. pen. RM, în particular sintagmele cumulative: *huliganismul, adică acțiunile intenționate care încalcă grosolan ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice,*

constatăm faptul că acestea nu respectă cerințele de calitate și previzibilitate a normei penale.

Concluzionând cele menționate, reținem că prevederile art. 287 alin.(1) din C. pen. al RM conțin dispoziții care încalcă inclusiv art. 1 alin. (3), art. 22 din Constituția Republicii

Moldova (*principiul legalității incriminării și pedepsei penale*) și art. 23 din Constituția Republicii Moldova (*calitatea legii penale*).

Pe baza celor consemnate, se impune evident necesitatea declarării neconstituționalității art. 287 C. pen. al RM, expediindu-se o adresă în acest sens Parlamentului Republicii Moldova, în vederea excluderii din C. pen. al RM a normei respective.

F. LISTA DOCUMENTELOR

În **Hotărârea nr. 21 din 22 iulie 2016** (pct. 52), Curtea a statuat că:

„(...) preeminența dreptului se asigură prin întreg sistemul de drept, inclusiv prin normele penale, acestea caracterizându-se prin anumite trăsături proprii, distinctive în raport cu alte categorii de norme, care se diferențiază între ele prin caracterul și structura lor, prin sfera de incidență”.

De asemenea, în conținutul **Hotărârii nr. 25 din 13 octombrie 2015** (pct. 33), Curtea a statuat faptul că:

„(...) preeminența dreptului generează, în materie penală, principiul legalității delictelor și pedepselor și principiul inadmisibilității aplicării extensive a legii penale, în detrimentul persoanei, în special prin analogie”.

Curtea reține că garanțiile prevăzute de art. 22 din Constituția Republicii Moldova, de rând cu prevederile art. 7 din CEDO, consacră principiul legalității incriminării și pedepsei penale (Hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 7 decembrie 2017, pct. 54). Astfel, pe lângă interzicerea, în mod special, a extinderii conținutului infracțiunilor existente asupra unor fapte care anterior nu constituiau infracțiuni (*nulla poena sine lege*), principiul legalității incriminării prevede și cerința conform căreia **legea penală nu trebuie interpretată și aplicată extensiv în defavoarea acuzatului prin analogie** (*nullum crimen sine lege*) (Hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 7 decembrie 2017, pct. 55).

În *Cauza Dragotoniș și Militaru-Pidhorni c. România* (Hotărârea din 24 mai 2007, pct. 40), Curtea Europeană a statuat:

„(...) Ca o consecință a principiului legalității condamnărilor, **dispozițiile de drept penal sunt supuse principiului de strictă interpretare**”.

În jurisprudența sa, Curtea a reținut că garanțiile instituite în Constituție impun ca **doar legiuitorul să reglementeze conduita incriminată, astfel încât fapta, ca semn al laturii obiective, să fie cert definită, dar nu identificată prin interpretarea extensivă de către cei care aplică legea penală**. O astfel de modalitate de aplicare poate genera interpretări abuzive. Cerința interpretării stricte a normei penale, ca și interdicția analogiei în aplicarea legii penale, urmăresc protecția persoanei împotriva arbitrarului (Hotărârea Curții Constituționale nr. 21 din 22 iulie 2016, pct. 70).

Curtea Europeană, în jurisprudența sa, a statuat că „noțiunea de „lege”, prevăzută de art. 7 din CEDO, implică respectarea cerințelor calitative, îndeosebi cele privind **accesibilitatea și previzibilitatea**” (*Cauza Del Río Prada c. Spania* (Hotărârea din 21 octombrie 2013, pct. 91)).

Curtea Europeană a menționat că legea trebuie să definească în mod clar infracțiunile și pedepsele aplicabile, această cerință fiind îndeplinită atunci când un justițiabil are posibilitatea de a cunoaște, din însuși textul normei juridice pertinente, la nevoie cu ajutorul interpretării acesteia de către instanțe și în urma obținerii unei asistențe judiciare adecvate,

care sunt actele și omisiunile ce pot angaja răspunderea sa penală și care este pedeapsa pe care o riscă în virtutea acestora. Rolul decizional conferit instanțelor urmărește tocmai **înlăturarea dubiilor** ce persistă cu ocazia interpretării normelor (*Cauza Cantoni c. Franța* (Hotărârea din 15 octombrie 1996, pct. 29, pct. 32); *Cauza Kafkaris c. Cipru* (Hotărârea din 12 februarie 2008, pct. 140-141)).

De asemenea, Curtea Constituțională reamintește că în jurisprudența sa a reținut că **persoana trebuie să poată determina fără echivoc comportamentul care poate avea un caracter penal** (Hotărârea Curții Constituționale nr. 21 din 22 iulie 2016, pct. 71)).

Astfel, cerințele de calitate a legii necesită a fi îndeplinite în ceea ce privește atât **definiția** unei infracțiuni, cât și **pedeapsa** prevăzută pentru acea infracțiune. Or, calitatea legii penale constituie o condiție vitală pentru menținerea *securității raporturilor juridice* și ordonarea eficientă a relațiilor sociale (Hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 7 decembrie 2017, pct. 61).

În **Hotărârea nr. 14 din 27 mai 2014**, Curtea a statuat că **formulările generale și abstracte într-un caz concret pot afecta funcționalitatea legii penale, aplicarea ei coerentă și sistemică, ceea ce ar denatura principiul calității legii**.

Pentru aceste considerente, Curtea reiterează că **legea penală are repercusiunile cele mai dure comparativ cu alte legi sancționatoare**, ea incriminează faptele cele mai prejudiciabile, respectiv **norma penală trebuie să dispună de o claritate desăvârșită pentru toate elementele componentei infracțiunii** în cazul normelor din partea specială a legii penale (Hotărârea Curții Constituționale nr. 14 din 27 mai 2014, pct. 83).

Pe de altă parte, având în vedere principiul aplicabilității generale a legilor, Curtea Constituțională a reținut în jurisprudența sa că formularea acestora nu poate prezenta o precizie absolută. Una dintre tehnicile standard de reglementare constă în recurgerea mai degrabă la categorii generale decât la liste exhaustive. Astfel, numeroase legi folosesc, prin forța lucrurilor, formule mai mult sau mai puțin vagi, a căror interpretare și aplicare depind de practică. Oricât de clar ar fi redactată o normă juridică, în orice sistem de drept, există un element inevitabil de interpretare judiciară, inclusiv într-o normă de drept penal. Nevoia de elucidare a punctelor neclare și de adaptare la circumstanțele schimbătoare va exista întotdeauna. Deși certitudinea în redactarea unei legi este un lucru dorit, aceasta ar putea antrena o rigiditate excesivă. Or, legea trebuie să fie capabilă să se adapteze schimbărilor de situație (Hotărârea Curții Constituționale nr. 21 din 22 iulie 2016, pct. 64).

Curtea Europeană, în jurisprudența sa, a statuat faptul că sfera de aplicare a conceptului de previzibilitate depinde în mare măsură de conținutul instrumentului în cauză, de domeniul pe care îl reglementează, precum și de numărul și statutul destinatarilor săi. Persoanele care au activitate profesională trebuie să dea dovadă de o prudență mai mare în cadrul activităților lor și este de așteptat ca aceștia să-și asume riscurile inerente activității lor (*Caza Pessino c. Franța* (Hotărârea din 10 octombrie 2006, pct. 33); *Cauza Kononov c. Letonia* [MC] (Hotărârea din 17 mai 2010, pct. 235)).

Prin urmare, principiul previzibilității legii nu se opune ideii ca persoana să recurgă la îndrumări clarificatoare pentru a putea evalua, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cauzei, consecințele ce ar putea rezulta dintr-o anumită faptă. Este, în special, în cazul profesioniștilor, care sunt obligați să dea dovadă de o mare prudență în exercitarea profesiei lor, motiv pentru care se așteaptă din partea lor să acorde o atenție deosebită evaluării riscurilor pe care aceasta le prezintă (Hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 7 decembrie 2017, pct. 64).

În același timp, Curtea notează că Parlamentul este liber să decidă cu privire la politica penală a statului, în virtutea prevederilor art. 72 alin. (3) lit. n) din Constituție, în calitate de unică autoritate legiuitoare a țării (Hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 7 decembrie 2017, pct. 65).

Astfel, în **Hotărârea nr. 6 din 16 aprilie 2015** (pct. 87-88), Curtea a statuat că legiuitorul are dreptul de apreciere a situațiilor care necesită a fi reglementate prin norme legale. Acest drept semnifică posibilitatea de a decide asupra oportunității la adoptarea actului legislativ în conformitate cu politica penală promovată în interesul general. **Totodată, orice reglementare urmează a fi în limitele principiilor statuate în sistemul de drept în vigoare și să se subscrie principiului preeminenței dreptului.**

În acest sens, Curtea reține că, deși legiferarea măsurilor care țin de politica penală a statului, este de competență exclusivă a Parlamentului, totuși această competență **nu exclude exercitarea controlului de constituționalitate asupra măsurilor adoptate** (Hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 7 decembrie 2017, pct. 67).

În acest sens, Curtea relevă, prin **Hotărârea nr. 12 din 28 martie 2017** (pct. 83-84), precum că:

„(...) **legiuitorul trebuie să dozeze folosirea mijloacelor penale în funcție de valoarea socială ocrotită (...).** În exercitarea competenței de legiferare în materie penală, legiuitorul trebuie să țină seama de principiul potrivit căruia **incriminarea unei fapte ca infracțiune trebuie să intervină ca ultim resort în protejarea unei valori sociale**, ghidându-se după principiul „*ultima ratio*”, care semnifică că legea penală este unica măsură care poate atinge scopul urmărit, **alte de ordin civil, administrativ, disciplinar etc. fiind ineficiente în realizarea acestui deziderat**”.

Curtea reține că principiul „*ultima ratio*” nu trebuie interpretat ca având semnificația că legea penală trebuie privită ca o ultimă măsură aplicată din perspectiva cronologică, ci trebuie interpretat ca având semnificația că legea penală este singura în măsură să atingă scopul urmărit, alte măsuri de ordin civil, administrativ fiind improprii în realizarea acestui deziderat (Hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 7 decembrie 2017, pct. 102).

Curtea menționează că **organele de drept nu se pot substitui legiuitorului în concretizarea laturii obiective a infracțiunii, realizând astfel competențe specifice puterii legiuitoare** (Hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 7 decembrie 2017, pct. 111).

16

În **Hotărârea nr. 21 din 22 iulie 2016** (pct. 63), operându-se cu jurisprudența Curții Europene, Curtea Constituțională a statuat faptul că „atunci când un act este privit ca infracțiune, **judecătorul poate să precizeze elementele constitutive ale infracțiunii, dar nu să le modifice, în detrimentul acuzatului**, iar modul în care el va defini aceste elemente constitutive trebuie să fie previzibil pentru orice persoană consultată de un specialist”.

Curtea, făcând referire la conținutul art. 2 C. pen. al RM, subliniază că legea penală apără, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept (Hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 7 decembrie 2017, pct. 114).

Prin urmare, Curtea statuează că **legea penală în ansamblu, prin întregul său conținut, are drept scop protejarea interesului public, care se particularizează prin identificarea unor valori juridice concret determinate** (Hotărârea Curții Constituționale nr. 33 din 7 decembrie 2017, pct. 115).

În **Hotărârea nr. 14 din 27 mai 2014**, Curtea a menționat că **formulările generale și abstracte într-un caz concret pot afecta funcționalitatea legii penale, aplicarea ei coerentă și sistemică, ceea ce ar denatura principiul calității legii**.

Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „*cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism*”, nr. 4 din 19 iunie 2006 este consacrată interpretării oficiale a art. 287 C. pen. al RM. Deși scopul acestei hotărâri constă în aplicarea corectă și uniformă a legislației care vizează examinarea cauzelor referitoare la huliganism, prin caracterul său extrem de vag, ea nu reușește să contribuie la eforturile de interpretare și aplicare corectă în practică a art. 287 C. pen. al RM, anume datorită caracterului neclar și imprevizibil l normei respective.

G. DECLARAȚIA ȘI SEMNATURA

Declar pe propria onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice.

Cu înaltă considerațieune

„09” 02 2021

Tudor OSOIANU

semnătura

mun. Chişinău

Instanța compusă din:

grefer - Cristian Putin

avocatului - Tudor Osoianu

inculpaților -

lit. b) din Codul penal.

În acest context, apărătorul consideră că dispozițiile cuprinse în conținutul art. 287 alin. (1) din Codul penal contravin art. 1, 22 și 23 din Constituția Republicii Moldova.

Figure 1

Analizând solicitarea formulată de către apărător privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, instanța o admite, din considerentele arătate *infra*:

Totodată, apărătorul invocă că acest articol contravine prevederilor art. 1, 22 și 23 din Constituția Republicii Moldova.

În acest context, Curtea Constituțională, prin Hotărârea nr. 2 din 9 februarie 2016, a relevat următoarele: "82. [j]udecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: (1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție; (2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; (3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; (4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate. 83. Curtea reține că verificarea constituționalității normelor contestate constituie competența exclusivă a Curții Constituționale. Astfel, judecătorii

100

ordinari nu sunt în drept să refuze părților sesizarea Curții Constituționale, decât doar în condițiile menționate la paragraful 82.”

Totodată, potrivit art. 7 alin. (3)-(3³) din Codul de procedură penală, ”(3) În cazul existenței incertitudinii cu privire la constituționalitatea legilor și a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și a ordonanțelor Guvernului, care urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității acestora. (3¹) La ridicarea excepției de neconstituționalitate și la sesizarea Curții Constituționale, instanța de judecată nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității normelor contestate cu prevederile Constituției, limitându-se la verificarea întrunirii următoarelor condiții: a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție; b) excepția este ridicată de către una dintre părți sau de reprezentantul acesteia ori de către instanța de judecată din oficiu; c) prevederile contestate urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei; d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate. (3²) Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune prin încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate, dezbaterile judiciare se suspendă. (3³) Dacă nu sunt întrunite cumulativ condițiile indicate la alin. (3¹), instanța de judecată refuză, prin încheiere, ridicarea excepției de neconstituționalitate. Încheierea instanței de judecată este definitivă, însă argumentele privind dezacordul cu aceasta pot fi invocate în apel sau, după caz, în recurs împotriva hotărârii în fond.

Astfel, instanța menționează că, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. g) din Constituție, articolului 4 alin. (1) lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și articolului 4 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, rezolvarea excepțiilor de neconstituționalitate a actelor normative ține de competența Curții Constituționale.

Prin urmare, sub aspectul verificării întrunirii condițiilor stabilite de Curtea Constituțională prin Hotărârea nr. 2 din 9 februarie 2016, instanța menționează că norma vizată de către apărător constituie obiect al controlului de constituționalitate.

De asemenea, ridicarea excepției de neconstituționalitatea a fost solicitată de către o parte în proces, iar norma vizată, în maniera solicitată, nu a mai făcut obiectul controlului de constituționalitate. În acest sens, instanța menționează că, potrivit site-ului Curții Constituționale, în prezent, există o sesizare similară depusă pe data de 18 decembrie 2020, dar și o Decizie de inadmisibilitate din 22 mai 2017, însă care nu a vizat întregul articol din Codul penal și a fost declarată inadmisibilă, deoarece nu a fost motivată corespunzător.

Din aceste considerente, ținând cont că norma solicitată a fi supusă controlului de constituționalitate urmează a fi aplicată la soluționarea cauzei dedusă judecării, având în vedere că judecătorul nu trebuie să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normei contestate, instanța admite solicitarea apărătorului și ridică excepția de neconstituționalitate a art. 287 alin. (1) din Codul penal.

Totodată, ținând cont de norma imperativă din art. 7 alin. (3²) din Codul de procedură penală, având în vedere etapa incipientă a procesului, instanța urmează să respingă solicitarea apărătorului de suspendare a procesului penal.

În conformitate cu art. 7, 342 din Codul de procedură penală, instanța de judecată,

d i s p u n e :

Se admite cererea apărătorului Tudor Osoianu privind ridicarea excepției de neconstituționalitate.

Se ridică excepția de neconstituționalitate a art. 287 alin. (1) din Codul penal.

Se remite Curții Constituționale prezenta Încheiere, Cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate, Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate și copia Rechizitoriului, pentru examinare conform competenței.

Se respinge cererea apărătorului privind suspendarea procesului penal.

Încheierea nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
Judecător

Sergiu STRATAN